

САША РАДОЈЧИЋ

## РЕЧ НА ДОДЕЛИ ЗМАЈЕВЕ НАГРАДЕ

Јана Алексић (Крагујевац, 1984), песникиња, критичарка и теоретичарка књижевности, добила је Змајеву награду Матице српске за збирку песама *Показне вежбе* (Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, Краљево 2025), која узорно показује карактеристике и вредности њене индивидуалне поетике. Пре Змајеве награде, *Показне вежбе* су ауторки донеле и Награду „Милица Стојадиновић Српкиња“, што је податак који даје додатни аргумент оценама о високом квалитету ове збирке.

Наслов *Показне вежбе* укључује у својим симболичким сугестијама аутоиронијски призив нечега техничког, занатског, као да је реч о увежбавању примене одређеног поступка или модела – али исто тако може да сугерише и представу о (поново техничком) мајсторству које се показује другима. Показне вежбе редовно изводе војне и полицијске јединице, припадници служби за спасавање, уопште организације чија је делатност од општег друштвеног интереса. Када се такав наслов појави на корицама песничке књиге, један од праваца активираних значења биће, с једне стране, идеја да поезија такође поседује шири друштвени значај и важност, макар та идеја била уоквирена иронијом – и, с друге стране, да се тај значај може *показати*.

Награђена збирка Јане Алексић је структурисана веома пажљиво. Чини је седам циклуса, од којих онај завршни („По кружници“) садржи само једну песму, под насловом „Рођења“. Постављена на истакнуто место у целини збирке, као њен завршни исказ, или можда коментар, та песма има посебну значењску тежину. То се пре свега односи на наглашену свест о важности родног одређења лирске субјективности, које је за њу у исти мах и судбинска предодреденост, а „кружница“ по којој се та субјективност креће постаје

затворени, зачарани круг из кога се не може изаћи. Овај утисак појачава и кружна структура завршне песме, која почиње стиховима „Отварају ти се карте / Да из њих јаукнеш”, а окончавају са „Отварају ти се карте / Да из њих поново јаукнеш”. Без промене, увек „са истом утехом”, која се такође тиче понављања животне ситуације.

Уз наслове преосталих шест циклуса песникиња дописује поднаслове, а прва реч у сваком од њих је реч „енциклопедија”, која упућује на стандардни корпус стечених знања о неком одређеном предмету. Код Јане Алексић то су енциклопедије *искушења, заборава, срца, гласина, сунчаних сајти и ошкрића* – очигледно метафорички уобличене синтагме, са богатим значењским потенцијалом, који долази у интерференцију најпре са насловом циклуса уз који стоје, са песмама које тај циклус садржи, али и са насловима и поднасловима осталих циклуса, као и збирке у целини. Тако се, на пример, поднаслов „енциклопедија искушења” упарује са насловом „Поетска правда”, а поднаслов „енциклопедија гласина” са насловом „Обећана земља”. Било би изазовно, у неком ширем и опсежнијем критичком осврту на *Показне вежбе* Јане Алексић, да се детаљније расплету сложене значењске игре које су у збирци остварене већ на нивоу наслова и поднаслова циклуса, чак и пре него што дођемо до нивоа појединачних песама и стихова од којих су изграђене.

У текстовима *Показних вежби* уочљива је особена метафоричност, коју је критичарка Јелена Марићевећ Балаћ, цитирајући стихове из песме „Органон”, одредила као „пулсирајућу”, чиме се мисли на животност песничког говора који долази „из срца”, из непосредности доживљаја, која се пробија испод свих наслага песничког умећа.

Шира интерпретација збирке Јане Алексић могла би такође да укаже на различите тематско-мотивске доминанте сваког појединог циклуса, на смењивање аутопоетичких пасажа са онима који дискутују са песничком традицијом, али и са онима који отвореније захватају у свакодневицу лирске субјективности, и на разноврсност улога које та субјективност испуњава, што је узорно изведено у песми дугог даха и великог изражајног замаха, под насловом „Малена”. Означавање акцената, релативно често у збирци, још један је показатељ који сведочи о песникињиној бризи за детаљ, за техничко извођење песме. Вероватно је да у том аспекту смемо да видимо утицај критичарских и књижевнотеоријских компетенција ауторке *Показних вежби*. Али тај утицај не треба ни да пренагласимо; *вежбе* Јане Алексић нису само стилске, већ укључују и снажну животну димензију.

Брижљиво компонована, сложених и богатих значења, збирка песама *Показне вежбе* Јане Алексић је заслужено овенчана Змајевом наградом Матице српске. Честитајмо јој!

(Прочитано на Свечаној седници Матице српске, 24. фебруара 2026. године)